

Sjöfylleri

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet fyra motionsyrkanden som gäller lagstiftningen om sjöfylleri. Motionerna har väckts under den allmänna motionstiden år 2004. I motionerna förordas införande av dels en promillegräns även för sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott, dels en möjlighet att utföra rutinmässiga nykterhetskontroller i sjötrafiken.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena och hänvisar till pågående utredningsarbete.

I betänkandet finns två särskilda yttranden.

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Sjöfylleri

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L219 yrkandena 1 och 2, 2004/05:L383 och 2004/05:T467 yrkande 1.

Stockholm den 25 november 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s) och Johan Löfstrand (s).

Utskottets överväganden

Sjöfylleri

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skärpta regler för sjöfylleri. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför särskilda yttrandena 1 (m, kd) och 2 (v).

Gällande bestämmelser

Enligt 20 kap. 4 § sjölagen (1994:1009) gäller att den som framför ett fartyg eller i övrigt på ett fartyg fullgör en uppgift av väsentlig betydelse för säkerheten till sjöss och då är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller något annat medel att det kan antas att han inte på ett betryggande sätt kan utföra vad som därvid åligger honom döms för sjöfylleri till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet att anse som grovt, skall enligt 20 kap. 5 § samma lag dömas för grovt sjöfylleri till fängelse i högst två år.

Vid bedömande av om sjöfylleribrottet är grovt skall särskilt beaktas om 1. gärningsmannen har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften, 2. gärningsmannen annars har varit avsevärt påverkad av alkohol eller något annat medel, 3. den uppgift som gärningsmannen haft att fullgöra varit särskilt krävande med hänsyn till fartygets egenskaper eller andra omständigheter, eller 4. framförandet av fartyget har inneburit en påtaglig fara för säkerheten till sjöss.

Promillegränsen i punkt 1 infördes den 1 juli 1999 (prop. 1998/99:43, bet. JuU15, rskr. 166).

Enligt 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott döms den som för ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgår till minst 0,2 promille i blodet eller 0,10 milligram per liter i utandningsluften för rattfylleri till böter eller fängelse i högst sex månader. För rattfylleri döms även den som för ett motordrivet fordon eller en spårvagn och då är så påverkad av alkoholhaltiga drycker att det kan antas att han eller hon inte kan framföra fordonet på ett betryggande sätt. Det samma gäller om föraren är påverkad av något annat medel. Är brottet att anse som grovt, skall föraren enligt 4 a § samma lag dömas för grovt rattfylleri till fängelse i högst två år.

Vid bedömande av om rattfylleribrottet är grovt skall särskilt beaktas om 1. föraren har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften, 2. föraren

annars har varit avsevärt påverkad av alkohol eller något annat medel, eller 3. framförandet av fordonet har inneburit en påtaglig fara för trafiksäkerheten.

Till skillnad från vad som gäller i trafik på land med motordrivna fordon är rutinmässiga alkoholutandningsprov inte tillåtna i sjötrafik. Enligt 1 § lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov gäller för sjötrafikens del att en polisman bara får ta sådant prov på den som skäligen kan misstänkas för brott som kan medföra fängelse under förutsättning att provet kan ha betydelse för utredningen om brottet.

Tidigare behandling

Frågan om införande av promilleregler vid sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott har varit föremål för överväganden i flera olika sammanhang under senare tid. I december 1998 överlämnade regeringen proposition 1998/99:43 Drograttfylleri och sjöfylleri till riksdagen med bl.a. förslag om införande av den nuvarande promilleregeln i sjölagens bestämmelser om grovt sjöfylleri. Regeringen anförde i propositionen att det saknades tillräckligt underlag för att föreslå en promilleregler även för sjöfylleri som inte är grovt. Med hänsyn härtill avsåg regeringen i stället att tillsätta en utredning med uppgift att närmare utreda frågan.

I sitt yttrande till justitieutskottet (1998/99:LU2y) med anledning av propositionen gav lagutskottet uttryck för sin tillfredsställelse över att regeringen lagt fram ett förslag innebärande att promillegränser införs också på sjötrafikens område och tillstyrkte regeringens förslag. Lagutskottet anförde vidare att det hade varit värdefullt om regeringen i propositionen även hade kunnat presentera ett närmare underlag för ett konkret ställningstagande från riksdagens sida i fråga om möjligheten att införa promilleregler också för sjöfylleri som inte är grovt. I avsaknad av ett sådant underlag var det enligt utskottets mening inte möjligt för riksdagen att begära ett lagförslag innebärande att straffbarheten för sjöfylleri knyts till en promillegräns på samma sätt som gäller för trafiken på land. Utskottet framhöll även att det var angeläget att den av regeringen aviserade utredningen kom till stånd utan ytterligare dröjsmål och att arbetet bedrevs skyndsamt så att erforderliga lagförslag skulle kunna läggas fram utan onödig tidsutdräkt.

Justitieutskottet delade i sitt av riksdagen godkända betänkande lagutskottets bedömning (bet. 1998/99:JuU15).

I enlighet med vad som förutskickades i 1998 års proposition tillkallade regeringen i november 1999 en särskild utredare med uppgift att utreda frågan om det finns anledning att i någon form införa en promillegräns för sjöfylleri som inte är grovt och överväga hur en sådan regel skulle kunna utformas (dir. 1999:87). Utredaren skulle också analysera vissa lagtekniska frågor med anknytning till sjöfyllerbrottet samt ta ställning till om den utvidgning av straffansvaret för drograttfylleri som trätt i kraft den 1 juli 1999 borde inverka på utformningen av bestämmelsen om sjöfylleri. I uppdraget ingick också att överväga om polis eller någon annan bör ges rätt att

rutinmässigt ta alkoholutandningsprov på personer som omfattas av sjölagens bestämmelser om sjöfylleri liksom hur en sådan kontroll i så fall bör genomföras. Utredningen antog namnet Sjöfylleriutredningen.

Sjöfylleriutredningen redovisade sitt uppdrag i april 2001 i betänkandet (SOU 2001:30) Sjöfylleri. I betänkandet föreslås att man inför en promillegräns för s.k. enkelt sjöfylleri. En sådan gräns bör enligt förslaget avse alla slags fartyg men däremot inte alla slags vatten. Promillegränsen begränsas till de vatten där likheterna med vägtrafiken är mer påtagliga och faromentet mer uttalat, dvs. kanal, sluss, allmän farled och allmän hamn. Promilleregeln föreslås avse endast den som framför fartyget. Utredningen har stannat för att promillegränsen bör bestämmas till samma nivå som gäller i väg- och spårtrafiken, dvs. 0,2 promille alkohol i blodet respektive 0,10 milligram per liter i utandningsluften. Utredningen lämnar också förslag om införande av en möjlighet att genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss och om hur information kan spridas om gällande nykterhetsregler. Betänkandet har remissbehandlats men i övrigt inte föranlett någon åtgärd av regeringen.

Motionerna

I motion L219 begär Annelie Enochson (kd) tillkännagivanden om att straffbestämmelserna i sjölagen skall skärpas (yrkande 1) och att sjöpolisen skall kunna genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov (yrkande 2). I motionen framhålls att såväl antalet båtägare som antalet alkoholrelaterade olyckor till sjöss har ökat under de senaste åren. Det är därför, enligt motionären, hög tid att se över lagstiftningen och skärpa den genom att införa en promillegräns även för sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott. Promillegränsen bör vara densamma som gäller för vägtrafiken. Motionären anser att regeringens långsamma handläggning av dessa frågor är anmärkningsvärd och att en ändring av bestämmelserna bör genomföras skyndsamt.

Catherine Persson (s) anser i motion L383 att olika insatser behöver vidtas för att minska alkoholkonsumtionen i samband med framförande av olika fartyg. Bland annat bör en promillegräns införas som överensstämmer med vad som gäller för väg- och spårtrafiken. Det är enligt motionären också angeläget att införa en möjlighet att genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss och att även Kustbevakningen tas i anspråk för detta. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed.

Även Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s) begär i motion T467 (yrkande 1) ett tillkännagivande om att samma promillegräns skall gälla för sjöfylleri som för rattfylleri. Motionärerna anser att nollvisionen för dödade och allvarligt skadade i trafiken även bör omfatta sjötrafiken, och samma regler för alkoholpåverkade förare bör därför gälla både på land och till sjöss.

Pågående arbete

I december 2003 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över lagstiftningen om rattfylleri och sjöfylleri. I direktiven (dir. 2003:174) anför regeringen bl.a. att det förslag om en promillegräns för s.k. enkelt sjöfylleri som Sjöfylleriutredningen lämnade i april 2001 möttes av allvarlig kritik under remissbehandlingen. Kritiken gällde det sätt på vilket promilleregelns tillämplighet hade avgränsats. Den kritik som framförts mot utredningens förslag har enligt regeringens mening sådan tyngd att sjöfyllerilagstiftningen behöver utredas vidare. Enligt direktiven skall utredaren såvitt avser sjöfylleri – med beaktande av Sjöfylleriutredningens betänkande och vad som i övrigt bör tillföras för ett ställningstagande – överväga om en promillegräns för sjöfylleri som inte är grovt bör införas, föreslå hur en sådan gräns i så fall skall utformas och avgränsas samt utifrån detta även ta ställning till och lämna förslag om polisens och Kustbevakningens möjligheter att ta rutinmässiga alkoholutandningsprov. Utredaren skall vidare överväga andra metoder för att förbättra sjösäkerheten genom att minska antalet alkoholrelaterade olyckor till sjöss.

Uppdraget skall slutredovisas senast den 16 december 2005. Vissa frågor, däribland de som avser sjöfylleri, kan – om utredaren bedömer det lämpligt – särredovisas i ett delbetänkande senast den 17 december 2004.

I ärendet har upplysts att utredaren kommer att redovisa utredningsuppdraget i sin helhet i december 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har behandlat motioner med krav på skärpt lagstiftning om sjöfylleri vid åtskilliga tidigare tillfällen, senast i januari 2004 i det av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU6. Utskottet såg då med tillfredsställelse på att regeringen tagit ett initiativ i frågan om en promillegräns också för sjöfylleri som inte är grovt och andra åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten till sjöss. Utskottet anförde att det var angeläget att ställningstaganden från regeringens sida i dessa frågor kommer till stånd så snart som möjligt. I avvaktan på resultatet av det påbörjade utredningsarbetet ansåg dock utskottet att riksdagen inte borde vidta någon ytterligare åtgärd med anledning av då aktuella motioner, som därför avstyrktes.

När nu utskottet åter har att ta ställning till motioner med krav på skärpt lagstiftning om sjöfylleri vidhåller utskottet sin uppfattning från januari 2004. Utskottet anser således fortfarande att resultatet av det pågående utredningsarbetet bör avvaktas och föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L219, L383 och T467 yrkande 1.

Särskilda yttranden

1. Sjöfylleri (m, kd)

Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m) anför:

Det finns skäl att göra tillämpningen av sjölagens regler om sjöfylleri mer effektiv. Vi ser emellertid problem med de lösningar som föreslås i motionerna. Det är i grunden felaktigt att rakt av jämställa förhållanden i sjöfart och båtliv med vägtrafik. Den allvarliga kritiken i remissbehandlingen av Sjöfylleriutredningens förslag belyser hur den felsynen leder till en rad orimliga konsekvenser.

I avvaktan på vad regeringens särskilda utredare kommer att föreslå vill vi understryka vikten av polisens och Kustbevakningens möjligheter att effektivt kontrollera efterlevnaden av både befintliga och förestående förbud mot sjöfylleri.

Vi förutsätter att det nu pågående utredningsarbetet genomförs så skyndsamt som möjligt och att regeringen därefter återkommer till riksdagen med lagförslag. I avvaktan på sådana förslag väljer vi att inte reservera oss.

2. Sjöfylleri (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag anser att straffbestämmelserna för sjöfylleri behöver skärpas. Den promillegräns som gäller i vägtrafiken bör införas även för sjöfylleri. Att framföra en snabb båt i berusat tillstånd kan innebära en lika stor risk som att köra bil berusad. Det finns därför ingen anledning att bestämmelserna skall vara olika. Promillegränsen för s.k. enkelt sjöfylleri bör alltså vara densamma som för rattfylleri.

En särskild utredare har nu till uppgift att se över straffansvaret för sjöfylleri. Jag förutsätter att utredningsarbetet genomförs skyndsamt och att regeringen därefter återkommer snarast möjligt till riksdagen med lagförslag. Mot den bakgrunden har jag inte funnit skäl att reservera mig. Jag avser i stället att avvakta resultatet av utredningsarbetet, vilket jag nog kommer att följa.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:L219 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skärpa straffbestämmelserna i sjölagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sjöpoliserna skall kunna göra rutinmässiga alkoholutandningsprover.

2004/05:L383 av Catherine Persson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss samt promillegränser.

2004/05:T467 av Per Erik Granström och Barbro Hietala Nordlund (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alkohol vid sjötrafik.